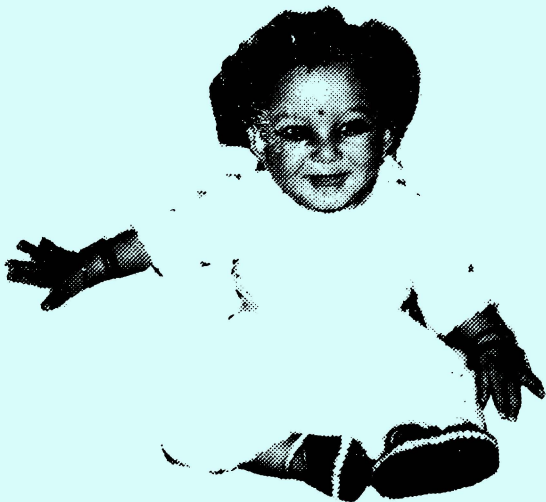

भवा४ नां मुना द्विचा सरू

मुनाक४

प्रम साणमि

(श्व म्हाचा सफुतिद मुकं- ५२५ ग्वः नां खँग्वः वुतिंगु वु)

नवा४ नां मुना द्विचा सरू

मुनाक४

प्रम सायमि

पिकाक४

लूज४ पिथना

भाश्चँ, यँ ।

द्रापां खुसिळ

दाष्टिगू

कम्प्यूटन

इष्टस उस्कटप सर्तिस

यटसा, यँ ।

मूः ७।-

(श्व म्हिचा सफुतिइ मुकं- ५२५ ग्वः नां खँग्वः दुतिंगु दु)

जिगु मिस्त्राण नां छु सः ?

मनूतयगु व्यक्तिमत व्यक्तित्वलिसे ला व लुसिधें पेपुनाः क्वातुगु
नां स्वापू दयाच्चनीगु छगू म्हसीका चिं (Identification) खः।
 उकिं मस्तयगु नां छुइमु धैगु तसकं महत्वपूर्णगु ज्या खः ।
 नामं नं मनूया परिचय बियाच्चंगु दयाच्चनी । नां न्यने मात्रं हे
 न्हापां व मनू मज्याःम्ह खः धैगु खं नां न्यम्हेसिया मनय् छगूकथं
 हुयामबनीगु अमित छाप वा प्रभाव लानाच्चनी । उकिं भीगु म्हसीका
 कथं दुगु भीगु संस्कृति, भाषा, जाति लिसे भ्यत्तेपुंगु नां छुनाबिल धाःसा
 नामं हे व मनू सु खः धैगु खं क्यनाबी ।

भीसं मस्तये नां छुइ बलय् अज्याःगु नां ल्ययेमाः गुगु नां अपोसिनं
 मन्यनिगु, मज्ज्यःनिगु ज्वीमाः मुकिं यानाः कयागु नांया विशेष महत्व
 दयाच्चनी । छायाःस मुलिखे मनूतये राम, हरि, श्याम, कृष्ण, विष्णु,
 नारायण धेज्याःगु नां जुयाच्चनी । यज्याःगु नां लखलख मनूतये
 दयाच्चनीगुलिं अज्याःगु नामं मनूतयत्त गबलें गबलें अलमले याना बी
 यः । दसुया लागि 'राम' धैगु नां स्वम्ह प्यम्ह पासापिनिगु जुयाबिल
 धाःसा थम्हं म्हयाम्ह पासा व खःला ? उम्ह खःला ? गुम्ह ख ? धैगु
 ध्वीके मफ्याः पासापिं हे दापा जूवने फु ।

थौकन्हे मनूतसें कर्पिनिगु नक्कल यानाः छगूकथं फेशनयें
 ध्वासिपहः पिक्याः न्यःने लाःयें नां छुना हैच्चंगु दु । हिन्दी, मुस्मां,
 अंग्रेजी आदि अन्तर्राष्ट्रिय भासाया नां छुनाबया च्वंगु दु । मये किः-
 कष्टल, पिङ्गो, पर्सिया, पेकिङ्ग, बोसन, एपोलो, स्पुत्निक, लूना, सिनेट,
 क्रिष्टी, रोष्टा, सोफिया, उरुसा, स्वेत्लाना, घमाशान, अमिज, खोकिन्द्र
 यें ज्याःगु नां तये ज्यूसा भीसं भीगु हे नेवाः पहः वःगु नां तये मज्यूगु

छाय ? छता खँ भीसं छु ध्वीके मा: धा:सा न्हापां खुसिइ सुनानं
मत:निगु नेवा: नां तयेबलय् न्हापां न्हापां भीतअचा गथखेसे, मत्व:थें,
मछियें (odd) तायेफु । तर वहे नां भीसं गुलिगुलि छयलाबुला
याना हल, उलिउलि छथ: लिसे ज्यलाबनी, प्रचार ज्वी, ल्वया बनी,
ययाबनी, छिनाबनी । ध्व खँ धा:सा सत्य ख: । गथेकि भीसं छयला
वया च्वनागु भिन्तुना, मन्तुना, सुभाय, पलिस्था, मिजला, लहना, लकस,
लसकुस, न्वचु व च्वसुथें ज्या:गु नेवा: खँग्व:त न्हापां न्हापां छय:बलय्
गुलिसिनं फक्को जिकको आलोचना नं यात ज्वीमा:, मत्व:थें मछियें
नं च्वन ज्वीफु । तर वहे खँग्व: आ: सुलि बाला: गुलि न्ह्यैपुसे यैपुसे
च्वना: नेवा: पहलं भयब्यू । थये ज्वीगुलिं भीसं भीगु नेवा: भाय्या
खँग्व: धुकू बल्लाकेत फतिंफत्तले, इतिंइत्तले, मदुसा न्हूगु खँग्व:
दय्का:सां भीगु नेवा: खँग्व: हे छयलायंकेगु कुत: यायेमा:, भीगु
भाषाय् दहे मदुगु जूसा जक, मेमेगु भासां खँग्व: त्याये काये मालेफु ।
तर गुलिसिनं थ:गु नेवा: खँग्व: धुकू त:मि जूसां नं बराय्चाया: वा
भ्वासिपह: पिक्या: नेवा: खँग्व: मछ्छसे कर्पिनिगु भासाया खँग्व:
त्याय् का:ज्वीम्हेसित भीसं 'मां मल्यू वा:जु लीम्ह', 'मां मिया: च्य:
न्याइम्ह' वा 'न्हाय् ध्यना: सर्ग: स्वैम्ह', 'च्य: बुद्धिम्ह मनू' मधा:सा
मेगु छु धायेगु ?

छता खँ, नांया बारे खँल्हायेबलय् धात्यों धाये माल धा:सा नामय्
मिसा व मिजं धका: नं बालाक च्वथले मछिं । वहे छता नां थ:त
य:सा मिसा वा मिजं निम्हेसितं छुइ मज्यगु मखु, ज्यू । छाया:धा:सा
भीगु समाजय् मिस्तयगु नां गणेशकुमारी, कृष्णकुमारी, हरिकुमारी,
सूर्यलक्ष्मी, रामदेवी, विष्णुदेवी छथलाच्चंगु दुसा अथेहे मिजंतयेगु नानं

देवीप्रसाद, कालीप्रसाद, लक्ष्मीप्रसाद, दुर्गादास, जमुनादास, चण्डिकाप्रसाद
 वा राधाकृष्ण नां लूधन्त मच्चं नं मच्च, दु । उकिं जिं स्वये वन
 न्हयच्चयागु नेवाः नां मुनाय् च्वंगु मुगुं नां वःत यःसा काय्यात वा
 म्हाय्यायात लुइ ज्युये जितः ताः । दसुया तामि मयेकिः- तुमन्ति,
 निभाः, किचः, मञ्जु, तक्कु, भावा, सिचु, लिचः, लिजः आदि नांत मिजं
 व मिसा निम्हेसितं न्वःयु भाःपिय च्वना ।

ध्व नेवाः खंम्बः मुनाय् जिं अपोयानाः नेवान्न भाषा ह्यःमि
 अभिभावकपिसं 'वःमस्तय्यनेवाः' नं लुनाः स्कूलम् च्वंकातःपिं मस्तय्य
 नेवाः नां ल्हय्या काय्यागु दु । अयेहे हनेवहःपिं भाषा विज्ञपिं भाजु
 इस्वरानन्द श्रेष्ठचार्य, भाजु सत्यशोहन जोशीपिनिगु खंम्बः धुकुतिं नं
 लुंलुं नेवाः नां ल्हय्या काय्यागु दु । उकिं वेकःपिनिगु हःपालं हे जिं ध्व
 मिहचासफू पिकामे फुगुलिह वय्कःमिन्त जिगु आपालं सुभाय् बिया
 च्वना । नापं नयां तःफाः जोहंया भाजु पञ्चनारायण महर्जनजुं लुं
 नेवाः नां बियादीगुलिं वय्कःचात नं सुभाय् बियाच्वना ।

जि यःपिं ब्वमि भाजु मय्जुपिं । ध्व जिगु न्हापांगु कुतः खः ।
 एकिइ आपालं मयाः, मचाः वा इं विहं वय्फु, उकिया तामि क्षमा
 बियादी धैगु मनं तुन्त । उकिं छिकपिसं माःगु सल्लाह, सुभाब वा कुं
 बिनाबियाः न्वानादित धाःसा लिपया कुतलय् ध्व स्वयां अरु सुभांलाकक
 वा ग्यसुरयंक पिथनेगु तामि अलसाया नापनापं ग्वह्यलि नं दइ धैगु
 दुनुमलनिसें आशा यान्त्रच्वना ।

दिग्ग

प्रेम सान्निधि 'बमि'

कोले, स २-८८२, वें ।

वे.सं. १९१०, चोहेंलाय, मित्त मुन्दी

मिसा मस्यान्नु नवाः नां

वृथ

वनला	वनला
वद्विता	वद्विता
वृजःमिसा	अजःमिसा
वमली	अमेली
वलना	अलना
वलस	अलस

वृगा	इता
वृगा	इता
वृना	इना
वृलां	इलां

उदास्वां	उफोस्वां
उलुणा	उलुपा
उान्गा	ओन्ता
कट्टला	कछला
कया	कयो

ने.सं. कथं अधिक मास, वनमास.

अन्यायेनु ज्या

अजः उलातःनु मिखा

संवोधन, हनाचना

?

जोमितसें फग्निनु नःतां मदुनु

कुर्ता लं

दक्षिण, पारी, उखे ।

मत च्यवेत चिकनय कुलातःनु क

मणेशः

कःकाफुसय् प्यनीनु प्यकुलसु

कपः

कृताजि नस्वाःनु स्वां

अजः

पूर्व

ने.सं. कथं न्यापानु ला

वाताचा, खेन्वा

कन्था	कन्था	गःपःया तिसा
कसला	कसला	चतं
किकिंपा	किकिंपा	चःया छ्यनय् मतुकय् च्वंगु तिसा
किपला	किपला	किचः, छायां
किपा	किपा	तस्वीर
किपालु	किपालु	छायां
कुचिला	कुचिला	छताजि बिखालु जडिबुटी
कामालि	कवमालि	बिनम्रता
कामिल	कवमिल	बिनम्रता
खिमिला	खिमिला	कृष्णपक्ष
गागिला	गातिला	बसुन्धरा ब्रत च्वनेगु तृतिया तिथि
ग्यानथकुं	ग्यानथकुं	गुनकेशरी स्वां
वकना	चकना	ड्वाःचकंम्ह, चंचलम्ह मिसा
वकलि	चकलि	पिचाथे बानातःगु थल
वगुलि	चतुलि	छताजि स्वांया नां
वपुलि	चपुलि	छांयनापं दुगु चापांय्
चलंवा	चलंवा	गोरेटो लं
चस्वाँ	चस्वाँ	चमेली स्वां
चिनिमै	चिरिमै	चिघिकःम्ह केहेंचा

चुलिंवा	चुलिंचा	चमे, रुद्रघण्टी
चिलि	चिलि	खंगःया चुलि
चुलि	चुलि	खंगः वा भंगःया छैनय च्वंगु ला, अंकुर, पालुवा,
च्वाकिं	च्वाकिं	चन्ताः लाःम्ह मिसा
छाय्पा	छाय्पा	समाः, श्रृङ्गार
जला	जला	ज्योति, प्रकाश मिया जः
जिउगाः	जिउताः	अजम्बरी
जीस्वां	जीस्वां	चमेली स्वां
जुलु	जुलु	तःखाःलायें भुलुभुलु छुलुछुलु सनीगु पहः
जाली	जोली	ज्वः, जोडी
मगना	भतना	विद्रोह
म्वागा	म्वाता	सालिक, प्रतिमा
म्वाला	म्वाला	म्वाःलः, भरना, क्वब्बाः ल
गकुस्वां	तकुस्वां	लालीगुरांस
गछला	तछला	ने.सं.कथं च्यागूगु ला
गय्जु	तय्जु	आकाभक्तकां खंकीगु
गागुना	तातुना	उद्देश्य, लक्ष्य

गासुना	तासुना	उद्देश्य, लक्ष्य
गिकुलि	तिकुलि	छता जातमा की
गिमिला	तिमिसा	चन्द्रमा
गिलिकगा	तिलिकता	छताजि स्वां
गिसा	तिसा	तिलहिल, आभूषण
गुम्ला	तुम्ला	तिमिला, चन्द्रमा
गल्लाः	तेल्लाः	थीगु मिखा
थकुं	थकुं	?
थिला	थिला	ने.सं. कथंया निगूगु ला
थिगा	थिता	वारी, पुखे
दिल्ला	दिल्ला	ने.सं. कथंया गुंगूगु ला
दुगिना	दुतिना	दर्ता, प्रवेश,
दजला	देजला	देय् चाःहुलेगु जात्रा
धवःस्वां	धवःस्वां	पितृयात छायेत माःगु स्वां
धालपगि	धालेपति	छताजि स्वांया नां
नःलास्वां	नःलास्वां	तछो कनि पिनाः मोहनी बलय्
नःलि	नःलि	होइगु म्हासुगु स्वां
नःचिगा	नःकेचिता	नच्चाम्म, न्हूम्ह, क्यातुम्म
		साक्कभिक्क ज्वरे यानाः नकीम्म

नकिं	नकिं	भुतुसुवाः
नगुमा	नगुमा	नेतु, निर्देशिका
नग्गि	नग्गि	पात्र, क्यालेम्बर
नगि	नगि	तारा, नगु
नमिला	नमिला	तारा, नगु
नसंचा	नसंचा	चन्द्रमा,
नसगि	नसति	प्रभात
नसला	नसला	नसंचा,
नस्वाः	नस्वाः	म्ह शुद्ध यायेत कायेगु नीलः
नसना	नसना	सुगन्ध, वास,
निगा	निता	प्रभात, नसंचा
निपा	निपा	निताजि प्रकार्या
निस्गा	निस्ता	निगू पाचाचिंगु पतिचिंगु वस्तु
द्रसला	न्हसला	गुजारा, प्रतिपाल
पैलासु	पैलासु	पल्पसा, ल्हाप्सा, चट्याङ्ग
पलिना	पलिना	सुथस्या ह्याउँगु जः
पलिरस	पलिभस	छगू पक्षयलीगु ज्या
पलिमा	पलिमा	पल्पसा, न्हसला
		बाज्या छगू ताल

पलिसा	पलिसा	सत्ता, भर्ना
पलिमसि	पलिमसि	पल्पसा
पलिस्था	पलिस्था	स्वापना, प्रतिष्ठा, नीस्वना
पलस्वां	पलेस्वां	कमलस्वां
पल्पसा	पल्पसा	न्हसला, चट्याइ
पसंगा	पसंगा	अमु, तराजु
पसगा	पसता	इहिपा:ये त:जिगु भव्य
पसूका	पसूका	न्याताजि रंगया का हिनात:गु पंच सूत्र का
पामिला	पामिला	पूर्ण चन्द्रमा
पालिजा	पालिजा	छताजिस्वां, पारिजात
पासा	पासा	साथी
पिजा	पिजा	फिंज, ब्वाईया
पिवु	पिचु	सम्म चुलुसे यच्चुसे च्वंगु
पिला	पिला	चिगोगु सन्हूचा
पुनवि	पुनवि	पूण्यवती
पुनिसा	पुनिसा	पुन्ही
पुमिला	पुमित्त	पामिला, पूर्ण चन्द्रमा
पोहला	पोहेला	ने.सं. कयंया स्वंगु ला
वट्टला	बछला	ने.सं. कयंया न्हेगु ला, बछला माजु (घ:)

वांला४	बांलाः	यैपुसे, हिसिदुम्ह
विजकनि	बिजकनि	मिस्तये न्हायपंया तिसा
विविलि	बिबिलि	न्हायपनय तीगु तिसा
विवुली	बिबुली	न्हायपनय तीगु तिसा
वुसा	बुसा	चिकं, ब्वीगु मलम वा चिकं
व्वना	ब्वला	सत्ता, बदला, पलेसा
व्वलासा	ब्वलासा	बदला
व्वसा	ब्वसा	ब्वयेंगु वस्तु,
व्यावुलि	ब्यांचुलि	सुथन्हापां हालीगु नेवाः मेया संगीत
व्वाला	ब्वाला	दासि बयेगु वा ह्वानाक्क च्याइगु पहः
तलसा	भलसा	भरोसा, आधार
तालपा	भालपा	वाःचायेगु, सम्भेज्वीगु
तिन्गुना	भिन्तुना	शुभकामना
मगजला	मतजला	मतया ज्वाला, जः
मगिना	मतिना	प्रेम, पिरति
मनमैजु	मनमैजु	भगवती द्योया छगू नां
मन्गुना	मन्तुना	मन्तव्य, मनोकामना
मन्स्वां	मरुस्वां	छताजि स्वांया नां
मिलिस्वां	मिलिस्वां	छताजि स्वांया नां

मिखा	मिखा	नयन, लोचन, दृष्टि
मिजला	मिजला	मियागु जः, ज्वाला,
मिज्वाला	मिज्वाला	मिया ज्वाला, राप,
मिलखा	मिलखा	मिखा
मिला	मिला	चन्द्रमा
मिलि	मिलि	साहिली, दधुइच्चंम्ह
मुखू	मुखू	कोपिला, होयेत्यंगु स्वां
मुखुलि	मुखुलि	कोपिला, होयेत्यंगु स्वां
मुलुपा	मुलुपा	मुलपति ध्यानाः माथवंक फ्यतुयेगु आसन, थाय्
मुसुकाः	मुसुकाः	न्हिलासु पिदंगु ख्वाः
मुकुन्दा	मुकुन्दा	सुकुन्दा थें ज्याःगु आरती यायेगु मत
मुना	मुना	संकलन, संग्रह
मेखला	मेखला	जनी
मेगसि	मेतसि	मेवा
मेनानी	मैरानी	मैयारानी
मेलानी	मैलानी	मैयारानी
मेजु	मैजु	मयजु

मशु	मयु	मैजु
मेजुलानी	मैजुलानी	मयजुरानी
माहनी	मोहनी	मन मोहित ज्वीगु, छगू तःधंगु नखः
शिवःसा	म्हबःसा	न्हयबःसा
यगा	यता	दक्षिण
यगि	यति	साःगुति, यःगु मूबंगु
यन्गा	यन्ता	उत्तर
यांमगा	यींमता	यैयाः जात्राबलय हैगु मत, बौमत
यावुना	याचुना	यच्चुगु, सफागु
यिगा	यिता	दक्षिण
यचा	येचा	यौन
यागा	योता	पश्चिम
नंजना	रंजना	दकलय बांलाःगु कलात्मक ढंगया छता नेबाः लिपिया नां
नमिला	रमिला	तिमिला
नसगा	रसता	लसता, हर्ष, खुशी
नस्मिला	रस्मिला	चन्द्रमाया रश्मी
नाजमगि	राजमति	अतिकं बांलाःम्ह ऐतिहासिक छम्ह मिसा पात्र

निवु	रिचु	?
निश्	रिजु	?
रुजना	रुजना	?
रुजला	रुजला	?
रुबिनी	रुबिनी	लुम्बिनी
लुंजला	लुंजला	लुंयागु रंगधेंगु जः
लवना	लचना	सोहमत, शोभियत, हनावनां जाःगु नार्इक खँल्हाये सःम्ह
लजना	लजना	मच्छाःम्ह
लजना	लजुना	मच्छाःम्ह
ललिदा	ललिचा	क्वाति दायके बले मूनाप ह्वायेगु छता जडिबूटी घांय्
लयगा	लय्ता	खुशी, हर्ष
लसकुस	लसकुस	स्वागतम्
लसगा	लसता	हर्ष, खुशीयाली
लसना	लसना	कला, रस,
लसां	लसां	जल्ल, ज्वालां थीकेगु ज्याभः
लहना	लहना	सभ्यता
लापा	लापा	पुतली, लावःमरि
लाप्पा	लाप्पा	ला तयाः छुनातःगु मरि

लायलामा	लायलामा	कपं, लःसाः, इन्द्रधनुष
लिजला	लिजला	प्रतिबिम्बित जः, प्रकाश
लिवला	लिबला	मस्त ग्याइगु अवस्था, पहः
लिसा	लिसा	तनेगु, सायेगु, हाकनं तयेगु
लुँचि	लुँचि	लुँयागु सिन्हः
लुँचु	लुँचु	लुँया धू
लुँगि	लुँति	लुँयागु सिन्हः
लुँपो	लुँपी (तता)	लुं सियातःगु पौ
लुँस्वां	लुँस्वां	लुँयागु दयकातःगु स्वां
लुचु	लुचु	लुचुक्क ल्होनेगु पहः
लुदना	लुदना	सन्तोष, सन्तुष्टि
लुधना	लुधना	सन्तोष, सन्तुष्टि
लुपा	लुपा	उपलब्धि, फाइदा
लुमना	लुमना	स्मृति, संस्मरण, लुमनीगु पहः सम्भना
लुमिना	लुमिना	स्मृति, संस्मरण, लुमनीगु पहः सम्भना
लुमन्नि	लुमन्ति	स्मृति, सम्भना
लुजला	लुजला	लूगू जः

लूमिला	लूमिला	नकतिनि लूगु तिमिला
द्राप्सा	ल्हाप्सा, ल्हाब्सा	पल्पसा, न्हसला
वँचुमिला	वँचुमिला	वँचुगु रंगया मिला
वँजला	वँजला	इहिपाःया ज्या ब्वचाय्काः थः इष्टदेवता पूज्याः बनेगु ज्या
वनमा	वनेमा	न्हयज्यावनीम्ह
वन्गा	वन्ता	पूर्व
वासा	वासा	बुँ ज्वतय् याइम्ह वैल, दोहँ, वासा वाइम्ह व्दहँ
श्रीमिला	श्रीमिला	चन्द्रमा
सगिसाः	सतिसाः	छता सिमाय् नां, सतिसाल
समां	समां	श्रृङ्गार, छायापा,
समिलु	समिलु	भमचा नाप बनीम्ह पासा
समीस्वां	समीस्वां	छताजि स्वांया नां
सनासु	सरासु	सब्बू चान्हय् पिहांवःगु छुं संगु चीसकं वःगु सः
ससु	ससु	सरस्वती माजु
ससुधा	ससुधा	द्वःछिघाः लः, सहस्र धारा लः
सावा	सावा	हलो थुसां सायकेगु ज्या
सिवु	सिचु	शीतल, ख्वाँउ धाःगु फय्, ख्वाँउ

सिगला	सितला	फसं तांन्वःगु लंकीगु पहः कैवःगु लाय्का बीम्ह छम्ह देवीया नां
सिगु	सितु	शुद्धगु घाय्, दुबो
सिद्धःपगा	सिन्हःपता	सिन्हः तियातःम्ह मैजु
सिनपा	सिरपा	पुरस्कार
सिनसा	सिरसा	छताजि सिमाया नां
सिनिमाया	गगा सिरिमाया (तता)	श्रीमती
सिलु	सिलु	गोसाइकुण्ड
सिल्ला	सिल्ला	ने.सं. कथंया प्यंगूगु ला
सिसा	सिसा	छताजि धातु वा चट्टान
सीस्वां	सीस्वां	सी (मैन, भौ) यागु स्वां
सुजला	सुजला	?
सुजुला	सुजुला	?
सुगा	सुता	ईही, बरे छुइबले न्वखाय्कीगु तिसा
सुगि	सुति	सुपाय् नायाः वःगु लः, खसुति, शीत लः
सुमगि	सुमति	भिंगु मति (मन) दुम्ह मनू
सुमना	सुमना	भिंगु मति (मन) दुम्ह मनू

सुमलि	सुमलि	पूजा ज्वलं तयेगु धकि
सुमा	सुमा	इताः वायेगु ज्वलं दुगु थल
सुमि	सुमि	चम्चा पाय्धंगु धवःचा
सुमिना	सुमिना	?
सुमिला	सुमिला	चन्द्रमा
सुलवन (सुलवं)	सुलचन	चरमा, (सुलचं)
स्वन्ति	स्वन्ति	स्वन्हु तिथि, तिहार
हनावना	हनावना	आदर, सम्मान, सत्कार
हलिमलि	हलिमलि	सकिमना पुन्ही खुन्हु घोःया न्त्यःने ब्बइतःगु धी धी कथंया सियातःगु बूबःया बुष्टा
हसना	हसना	सूचं, बेस्यास्वां,
हामा	हामा	अभिभावक, नाइके
हावलसा	हावलसा	पल्पसा, न्हसला,
हिसि	हिसि	नासलं ल्यूम्ह बांलाःम्ह
हिसिला	हिसिला	नासलं ल्यूम्ह बांलाःम्ह
हिसू	हिसू	परिवर्तन
हनाथकुं	हेराथकुं	?
ह्याउँवाला	ह्याउँवाला	ह्याउँगु कोखा,

दूपाः

हृपाः

क्रान्ति, परिवर्तन, विप्लवी

मिडं मस्मग्नु नवाः नां

वृथ

वृमिमथः

अमिमथः

न्यायबले मि च्याना च्चनीगु यलया

छगू याय्

वृघो

अघो

अबेला, कुबेला

वृनि

अनि

नमस्कार, अन्याये

वृजः

अजः

उलुपा

वृजल

अजल

उलुपा

वृजू

अजू

आश्चर्य

वृम्

अम्

तराजू, लनेगु व्याभः

वृना

अरा

दाइ

वृलस

अलस

अलः

वृपसं

अपसं

व्रत

वृस

आखे

अक्षता

वृजु -

आजू (आज्जू)

उद्देश्य, तातुना

वृल

आल

सर्गः, आकाश

वृपुल

आपुल

उत्सुकता,

वृसामन

आसामन

आशा मदुम्ह, मयाइम्ह,

ॐकन	इकन	यन्व, आपा:
ॐनाप	इनाप	अनुरोध
ॐल	इल	समय, ई
उजं	उजं	आदेश, हुकुम
उजन	उजन	आदेश, हुकुम
उग	उत	द्विचिंगु सुपाँय
उल४	उल:	न्हिपंताहा: नगु, उल्का
उरापल	उफोपले	छताजि नस्वाइगु स्वां
वाम्स	ओम्स	भालु, माक: धुँ
कपं	कपं	ईन्द्रधनुष, लायलामा
किच४	किच:	गजज:, छायाँ
किकिंपा	किकिंपा	द्य:या छ्यनय् च्वंगु तिसा
कुचु	कुचु	पीसे उलुउलु मिनीगु पह:, घूस,
किसली	किसली	चैत छाइगु ग्वय् व जाकि दुगु सलिं
कुलां	कुलां	क्षितिज, बॅ व आल: स्वा:गु खनीगु तापाक खने दैगु थाय्
कुलि	कुलि	मितेरी, पासा
कुलिस	कुलिस	?

क्रा४३४	क्वाःजः	तापक्रम, तापमान
क्राथ	क्वाथ	किल्ला, गढ
क्रागु	क्वातु	दुग्गःगु, स्यल्लाःगु
खसु	खसु	कुहिरो, हुस्सू
ख्यलु	ख्यलु	म्हपूजाय् च्याकीगु इताः
ख्यलुल्गा४	ख्यलु इताः	म्हपूजाय् च्याकीगु ख्वाः धुच्छिगु इताः
ख्वसु	ख्वसु	सुपांय्
गजुल	गजुल	देगःया दकले च्वय्या च्वका, गजूर
गसि	गसि	गयेगु थाय्, लहरा
गा४४	गाजः	किचः, किपालु, हांगाबिंगा दुगु मा
गुंसिं	गुंसिं	सिमाया लहरा, जंगली घांय्
गुनू	गुनू	सकूचिंगु फकंया दं
गुलु	गुलु	ग्वल्लाःगु अय्लाः मुनीगु चा थल
गुलुता४	गुलुभाः	गुँच्वका
ग्यसु	ग्यसु	वजन, तौल
ग्वय्स्वां	ग्वय्स्वां	मखमली स्वां
घनि	घलि	घण्टा वा ४४ मिनेट
घ४मा४	घःमाः	स्टेरिङ्ग, ह्याण्डिल

धुलु	धुलु	किस्सन, ज्यापू
चकं	चकं	चकंगु धायं, न्हिलारुजा:
चन्गा४	चन्ता:	चंचलम्ह, चन्ता:ला:म्ह
चलं	चलं	छम्हजक न्यासि बनेज्युगु लं
चाळ	चाइ	चाकुगु माकुगु छताबेस
चिउगा४	चिउता:	बास्ता, सरोकार
चिपालु	चिपालु	श्रेष्ठतये छगू थर
चिम्	चिम्	सन्त: थल
चीता४	चीभा:	चैत्य,
च्वापु	च्वापु	हिउं, बरफ,
छायं	छायें	च:या तिसा
छुमां	छुमां	संकेत
ज४	ज:	ज्योति, प्रकाश
ज४गि	ज:ति	सदस्य
ज४म्	ज:म्	जपमाला
ज४सि	ज:सि	सिज:या खासि
ज४लु	ज:लु	लूगु ज:
जगि	जति	ज्योति
जूजं	जूजं	हामू, हुलाकी, भोय् धा: बनीम्ह

		मनू
शंश	जुजु	राजा
शान	ज्यान	प्राण
मीनाजा	भीराजा	जुजु
मुमि	भुमि	गुंइच्चनीपिं आदीवासी
म्यामि	भ्यामि	स्वयंसेवक, ग्वाहालिमि
म्वागा	भ्वाता	सालिक, प्रतिमा
गवन	तबन	?
गपन	तपन	दुगुली हानं तनेगु ज्या
गिक्कु	तिकु	तिरछ्खर
गिन्ऱ	तिबः	तेवा, ग्वाहालि, भलसा
गिलहिल	तिलहिल	तिसा, आभूषण
गुपु	तुँपु	धारणा,
गुळमिल	तुइमिल	तुयूगु मिला
गुगुमान	तुतुमान	दुरुथें तुयूम्ह
गुयू	तुयू	तुइसे च्वंगु उं (रंग)
गूऊऱ	तूजः	पहः
थक्	थक्	क्षेत्रीय जातय् दकलय् च्वय्या वर्ग, थकुरी, ठाकुर

थनि	थनि	थौ, आः
थायुतु	थायुभु	ततःधंगु भ्वजय् छयलीगु कयभु
थिचिल	थिचिल	उखेयुखे
थीमग	थीमत	आपाःजः दुगु थीगु मत
थुलुवा	थुलुवा	सिरपा, ईनाम्
दवुलि	दबुलि	मन्च
दसु	दसु	उदाहरण
दागि	दाति	माहिला
दिक्कु	दिक्कु	बिसौनी, स्टेशन
दिपु	दिपु	दीगु थाय्, बिसौनी
दुकुलु	दुकुलु	पुष्ट चिंगु, जाःगु
दुनुगः	दुनुगः	हृदय दुने
दछा	देछा	उपहार
दवः	देबः	द्यःनेया बः, पौ
धाक्कु	धाक्कु	तःग्वःफय्
धुकुमान	धुकुमान	कौतुहल,
धुंश	धुंजु	धुंथें बहादुरम्ह
धुनू	धुनू	बुल्लुसेच्वंगु खसु, तुवाँलो
धुसः	धुसः	रसायनविद, धुलय् ल्वाकज्याःगु लुँ

नगु	नगु	लिकाये सःम्ह
नव्	नव्	तारा
नवि	नबि	मिहिन, धूयें मिहिन
नवु	नवु	ऊनं थानातःगु कापः
नमि	नमि	ऊनं थानातःगु कापः
नसं	नसं	ह्यांगु निभाः त्वःगु सर्गः
नाथ४	नायः	सर्गः
नायू	नायू	अध्यक्ष, नाइकेः, नेता
नास४	नासः	कमलो, कलिलो,
निपु	निपु	नासलं, लीगु, कलांजाःगु हिसि दुगु
निगा४	निभाः	निगू हाकःगु वस्तु
निप	निप	सूर्यःया क्वाःगु लुमुगु जः
नील४	नीलः	शुद्ध, पवित्रगु
नुग४	नुगः	शुद्ध, पवित्रगु नीगु लः
नुगल	नुगल	हृदय, मुटु
नवा४	नेवाः	हृदय, मुटु
	—	नेपाःया स्वनिगलय् च्वनीपिं प्रमुख
द्रिन्	न्हिलु	जाति
द्रू	न्हू	न्हिसुदंगु ख्वाः
		नूतन, नविन

कृष्ट	न्हृच्छे	न्हूगु छैं
कृञ्जः	न्हृजः	न्हूगु जः
न्हृलु	न्हृलु	अग्रज, अगुवा, नेता, छुं नं ज्या यायेत लिमचिलीम्ह
न्हृञ्जः	न्हृज्याः	न्हृयः ने वनीम्ह
न्हृलुवाः	न्हृलुवाः	अग्रज, लँ क्यनीम्ह पथप्रदर्शक
न्हृलासु	न्हृलासु	मुस्कान, हँसिलो
न्हृ	न्हृ	मुस्कान, हँसिलो
न्हृपु	न्हृपु	यैपुगु यःगु
न्हृक्	न्हृक्	उपाध्यक्ष
न्हृहः	न्हृहः	पलेस्वांया हः
न्हृमलः	न्हृमलः	पा जुयाः कःवैगु मलः
न्हृपाप्	न्हृपाप्	गुधिया नियम सफू
न्हृपु	न्हृपु	सम्मच्चंगु यच्चुसे चुलुगु
न्हृपाः-न्हृपाल	न्हृपाः-(न्हृपाल)	पाले, चौकिदार
न्हृपा	न्हृपा	थःम्हं ब्वीकाम्ह मचा काय् वा म्हयाय्
न्हृपाः	न्हृपाः	छ्वातुगु कापतय च्वैतःगु परंपरागत चित्र
न्हृश	न्हृश	ज्यू धैगु अर्थ

वाथ४	बाथः	चलाखम्ह, न्हीकीम्ह, बिदूपक
विजं	बिजं	समापन, विसर्जन
विकु	बिकु	बेखा, फोहर, लः बनीगु ध्वं
विकुगि	बिकुति	चान्हय चाःहिलीपिं प्रहरी, बेखाध्वं
वीनिता४	बीनिभाः	बीत्यंगु ह्यारंगु निभाः
वुलु	बुलु	कः, स्यः, क्वें व ला तयाः
वसा	बेखा	दयकातःगु भवय्या छता क्वाः
व्वाय्सु	ब्वाय्सु	बिकु ध्वं, आपाः मस्त सीधुंकाः
त४इ	भःजु	म्वाःम्ह मच्चा
ताइ	भाजु	विशेषण
तावा	भाबा	भट्ट ब्राह्मण
तिंकाजी	भिंकाजी	भलादमी, श्रीमान्, श्री
तिंम्वा४	भिंम्वाः	मचाभासां चो
तिंगु	भिंपू	भिंम्ह, भिं तुनीम्ह मनु
तुसा	भुखा	भिंम्ह मनूया क्वाः लसि वःम्ह मनु
तइ	भुजु	मुगा, छताजि रत्न
तुम्माय्	भुखाय्	लौका, तुम्बा
		श्रेष्ठ जातिया छगू थर
		भूकम्प

तुथाः	भुज्याः	संरक्षक
तुलां	भुलां	जादुगर
तुलु	भुलु	छम्ह देवीया नां, सुपतली
मवाकाजी	मचाकाजी	चिधिकःम्ह काय्यात मायां सःतीगु पहः
मगजः	मतजः	मतया जः
मगुक	मतुक	श्रीपेच, मुखः, तपुलि
मगि	मति	मन, दिल
मन	मन	दिल, हृदय, दिल
मनू	मनू	मान्छे, मानव, व्यक्ति
मन्दः	मन्दः	मण्डप, मण्डल
मलः	मलः	बज्र, झागन, चट्याङ्ग
मलख	मलख	बज्र, झागन, चट्याङ्ग
माहाज	महाजु	सिपाही
मिजः	मिजः	मियागु जः
मिवू	मिचू	अंगःभू
मित्वु	मित्वु	अंगःभू
मित्सि	मित्सि	दाँख, अंगूर
मिमलः	मिमलः	मि जुयाः कःवैगु मलः
मिलालू	मिलालू	लूगु तिमिला

मुस्याः	मुस्याः	चिलाख, चिराग
मिजः	मिजः	मिया राप, ज्वाला
मूजः	मूजः	म्हया क्वाःजः, मूल दुजः, कार्यकारी सदस्य
मूगि	मूति	यति, साःगु भिंगु ध्वं
मूसः	मूसः	पीजाकंगु, ब्याईया वःगु अय्लाः
मूस्वां	मूस्वां	बुंगद्योयात छाइगु नस्वाःगु स्वां
म्हगस	म्हगस	सपना
यत्	यत्	निर्मल, कंचन
यजः	यजु (यज्जु)	यःम्हेसित सतीगु खँग्वः
यज्जु	यज्जु	यः यःम्हेसित मायां सःतीगु खँग्वः
यमि	यमि	येंय् च्वंम्ह मनू
यमु	यमु	हल्कागु, याउँगु
यन	यर	प्रिय, यःम्ह
यनक्र	यरङ्ग	शोभायमान, तसकं बांलाःगु
यन	यरे	प्रिय, यःम्ह
यल	यलु	यलम्बर
यांनचं	यांलचं	दूरबीन, टेलिस्कोप
यांन	यांलु	तापकं खनीगु दृष्य

येपु	यैपु	न्हवैपुगु, यःगु
लैंगजु	लुंगजू	लुंयागु गजू
लुंज४	लुंजः	लुयागु येँ म्हासुगु जः
लैंजुवा४	लैंजुवाः	पथिक, लैय्ज्वीम्ह मनु
लकस	लकस	वातावरण, पर्यावरण
लवु	लबु	छाल, किसिदम्बः, तरङ्ग
लसं	लसं	लय, ताल
लसन	लसन	सभ्य
ल४सा४	लःसाः	कपं, लायलामा
लांरा	लांपवः	छायेपीगु ज्या
लाय्कु	लाय्कु	राजदरवार
लासन	लासर	लेसरजः, ज्वाल्लां थीकेगु मेशीन
लिच४	लिचः	दोपं, अवगाल, अजय्
लिवु	लिच्	जंया घःचाः
लिज४	लिजः	प्रतिविम्ब जः, प्रकाश
लिव४	लिबः	लिधंसा, ल्युनें बीगु बहः
लिवि	लिबि	पार्क, छेया जःखः च्वंगु चंकुगु
लिसवा४	लसवाः	ख्यः, थाय्
		परिणाम, लिच्चः

लिसं	लिसं	रसायन वस्तु, स्वावेगु वस्तु
लिसः	लिसः	प्रतिध्वनि, जवाफ
लुँजः	लुँजः	सुनौला, प्रकाश, सूर्यःया जः
लुँम्याः	लुँम्याः	लुँया सियातःगु भ्याः
लुँनिताः	लुँनिभाः	सूर्यः ल्वीगु व बीगु इलय्या म्हासुगु सूर्यःया जः
लुँपल	लुँपले	लुँयागु पलेस्वाँ
लुँपु	लुँपु	न्येताःया गाः, डिम्पल
लुँवुँ	लुँवुँ	लुँये म्हासुगु तूमायागु बुँहोःगु स्वाँ
लुताः	लुभाः	सूर्यः, लुँयागु रंगया सूर्यःया जः
लुछ्	लुछु	छताजि लाया प्रकरया नां
लुल्वु	लुल्वु	प्वालाप्वालां थीगु थीकेगु ल्वहँ
लुदन	लुदन	सन्तोष, संतुष्टि
लुधन	लुधन	सन्तोष, संतुष्टि
लुपाः	लुपाः	उपलब्धि, फाइदा
लुपु	लुपु	घतुरया पु न्येताःगाः
लुमन	लुमन	स्मरण, सम्झना,
लुमिन	लुमिन	?
लुत्	लुभु	लुँयागु भु, देमा

लुमु	लुमु	तन्वः न चिकुनं मन्वु अवस्था
लूजः	लूजः	नक्वतिनि लूमु जः
लूनिताः	लूनिताः	नक्वतिनि लूमु निताः
लूसः	लूसः	नक्वतिनि तावदुगु सः
वासिं लज्ज	वासिं मज्ज	हमरति माताया मचा
सँम्बाः	सँम्बाः	कलात्मक बुद्ध कियताः गु सिंयागु
		फ्यः
सँय्ज	सँय्ज	सँय् मज्ज
सगं	सगं	समुन, भिंमु ज्याय् बीमु धौ छे
		सगं
सनिल	सनिल	सन्ध्या ई
सलिल	सलिल	म्ह, शरीर
सर्गः	सर्गः	मन्त्र, मन्त्रस
सधार्ग	सधार्ग	दुष्ट, मधे छः मधे हे
सहसह	सहसह	समग्रदारी, सहमति
सिंच	सिंच	सिंज्दो, छ्यन्त् सँ निखे निख् सी
		दक्कीमु ध्वः
सिद्धः	सिद्धः	टीका
सिद्धम्	सिद्धम्	सिद्धः कल
सिनिमन्दः	सिरिमन्दः	श्रीमण्डप

सिनिमान (दाङ्ग) सिरिमान (दाङ्ग) श्रीमान् दाङ्ग

सुव	सुव	यव
सुम्	सुम्	?
सुथ	सुथ	यः सुईन्, सूर्यः न्वीन् ई
सुथां	सुथां	उष्मत्, पाम्पिन् व्यवस्था
सुपांय्	सुपांय्	बादन
सुत्तम्	सुत्तम्	धन्यवाद
सुक्काः	सुक्काः	आतिर्वाद, आशीष, नसा ज्वरे
		बाह्मन् भनिं
सूवं	सूवं	सूचना, इसना
स्यास्	स्यास्	सन् कथंया संयुक्ता
स्याव्	स्याव्	नृगन्तु विवक मिन्नी क्वं बुदीगु
		स्याव् पङ्कः
स्वनिभः	स्वनिभः	वै यत्त क्वप, उपत्यका
स्वयन्भु	स्वयन्भु	स्वयः फल-लिक ज्वन्जन्गु तदा
स्वर्भ	स्वर्भ	नरक्या वःभः
हःपाः	हःपाः	सान्त्वना, प्रोत्साहन
हज्	हज्	वनुमति, आदेश, इनावनना तयः
		हं लायेन्, मुखायुध
हगाः (हगाः) हगाः (हगाः)		नडाई, आक्रमण

हनि	हनि	हनिचा, मने
हाध्या	हाध्या	चुनौति
हामा	हम्म	नायः, नाइके, अभिभावक, छेया मूलम्ह मनु
हामू	हामू	जुज, पी व्यूवनीम्ह मनु
हिठं	हिठं	बरफ, ध्यापु
हिकु	हिकु	मोड
हिसि	हिसि	नासलं न्यूम्ह, बालाःम्ह
हिसू	हिसू	परिवर्तन,
हुवि	हुवि	वयवय, हुइना बुइना, हन्सा
हुगि	हुसि	तागत, पराक्रम, भांट
ह्युइ	ह्युजु	 भेष्ठतये छतापि थर
ह्कू	ह्कू	मया चुकू (कथि), मया घःचाः हीकेगु ज्जनेगु चुकू
ह्कूमि	ह्यःमि	तसक येकीम्ह मतिनामि, प्रेमी
ह्काठनिताः	ह्याउनिमाः	ह्याउसे धीगु निभाः
ह्कइ	ह्योन्नु (ह्यःजु)	हेय्के सःम्ह मनु
ह्कपाः	ह्यूपाः	क्रान्ति, परिवर्तन

— धुलिवा —

